

ds. Oane Reitsma

tekst: **Lucas 20, 9-19**

(eerste lezing: Jesaja 58, 1-10)

Gemeente van onze Heer Jezus Christus,

Afgelopen dinsdag konden wij in de secularisatie-gespreksgroep makkelijk woorden vinden voor hoe sommigen van ons – meestal nog een generatie bóven mij – het geloof (in Christus) vroeger had meegekregen: gestorven voor onze zonden, en door zijn bloed verlost. Ook hadden wij er geen moeite mee om te zeggen dat de meesten van ons dat zó niet meer zien of ervaren, dat er duidelijk andere stemmen in de Bijbel zijn, waarvan dit er weliswaar één is, maar niet de enige, dat sommige teksten in de traditie een lading hebben gekregen waarmee ze mogelijk overgeïnterpreteerd zijn en dat het ons in ons persoonlijk (geloofs)leven niet zoveel meer zegt.

Veel moeilijker werd het, voor de predikanten inclusief, toen we woorden probeerden te geven aan wat het geloof wèl voor ons betekent. En wat de kerk anders maakt dan een andere vrijwilligersorganisatie die zich inzet voor de maatschappij. Een 'lijntje met God' werd genoemd, 'inspiratie', 'gebed'. Opvallend dat de plek van Christus in het geloof nóg moeilijker te verwoorden is dan die van God. Ik zeg niet dat we, zoals in de gelijkenis van vandaag, de Zoon *ombrengen*, maar de zwijgzaamheid rondom Hem, de 'verkondigingsverlegenheid' bergt toch wel de mogelijkheid in zich dat we Hem uiteindelijk steeds minder nodig hebben. In zoverre ligt er een vergelijking met de wijnbouwers in de gelijkenis, dat zij ook verlegen waren met die Zoon: ze wisten niet wat ze ermee aan moesten. Hij paste niet (meer) in hun wereld.

Ik moest denken aan de 19de-eeuwse filosoof Nietzsche, die in 1882 in zijn boek *De vrolijke wetenschap* een beroemd geworden verhaal vertelt, waarin niet de Zoon wordt omgebracht, maar Godzelf vermoord.

Hebben jullie niet gehoord van de dolle [AR: dwaze] mens, die op klaarlichte morgen een lantaarn opstak, op de markt ging lopen en onophoudelijk riep: '*ik zoek God! Ik zoek God!*' - Omdat er daar juist veel van de mensen bij elkaar stonden die niet in God geloofden, werd hij uitgelachen. '*Is hij soms verloren gegaan?*' vroeg de een. '*Is hij verdwaald als een kind?*' vroeg de ander. '*Of heeft hij zich verstopt? Is hij bang voor ons? Is hij scheep gegaan? Naar het buitenland vertrokken?*' - Zo riepen en lachten zij door elkaar. De dwaze mens sprong midden tussen hen in en zijn blik doorboorde hen. '*Waar God heen is?*' riep hij uit. '*Dat zal ik jullie zeggen! Wij hebben hem gedood - jullie en ik! Wij allen zijn zijn moordenaars! Hoe hebben wij dit kunnen doen? Hoe hebben wij de zee kunnen leegdrinken? Wie gaf ons de spons om de horizon uit te vegen? Wat hebben wij gedaan, toen wij deze aarde van haar zon loskoppelden? In welke richting beweegt zij zich nu? In welke richting bewegen wij ons? Weg van alle horizonnen? Vallen wij niet aan één stuk door? En wel achterwaarts, zijwaarts, voorwaarts, naar alle kanten? Is er nog wel een boven en beneden? Dolen wij niet als door een oneindig niets? Ademt ons niet de lege ruimte in het gezicht? Is het niet kouder geworden? Is niet voortdurend nacht en steeds meer nacht in aantocht? Moeten er 's morgens geen lantaarns worden aangestoken? [...] God is dood! God blijft dood! En wij hebben hem gedood! [Hoe zullen wij ons troosten, wij moordenaars? Het heiligste en machtigste dat de wereld tot dusver bezeten heeft, is onder onze messen verbloed - wie wist dit bloed van ons af?] [...]*

De dwaze mens zweeg en keek opnieuw zijn toehoorders aan. Ook zij zwegen en keken bevreemd terug. Eindelijk wierp hij zijn lantaarn op de grond, zodat die in stukken sprong en uitdoofde. '*Ik kom te vroeg,*' zei hij toen, '*het is mijn tijd nog niet. Dit ongelooflijke gebeuren is nog onderweg. Het maakt een omweg - het is nog niet tot de oren der mensen doorgedrongen. Bliksem en donder hebben tijd nodig, het licht der gesternte heeft*

tijd nodig, daden hebben tijd nodig, ook nadat ze gedaan zijn, om gezien en gehoord te worden! [... Ze zien het nog niet] en toch hebben ze haar zelf verricht!

Men vertelt verder, dat de dwaze mens diezelfde dag nog verscheidene kerken binnengedrongen is en daar zijn *requiem aeternam deo* [AR: uitvaartmis voor Godzelf!] aangeheven heeft. Naar buiten gebracht en ter verantwoording geroepen zou hij telkens alleen maar het volgende geantwoord hebben: 'Wat zijn deze kerken eigenlijk nog, als ze niet de graven en gedenktekenen van God zijn?'

Indringend. De wereld die God niet meer nodig heeft. Die zijn eigen regels gemaakt heeft en waar voor God geen plek meer is. Het is als de God die na de schepping op aarde kwam om te kijken 'of alles goed was' en door een mens werd weggestuurd: 'wegwezen! Dit is *mijn* land!' Wij denken dat het van onze tijd is, van de generatie van onze kinderen en kleinkinderen. Nietzsche zag het in 1882...

De mensen maken hun eigen regels. Hun totalitaire systemen. En niet alleen de Poetins, de Assads, de Kim Jong-Uns of misschien wel de Trumps, maar het is ook véél dichterbij. Wij maken ze met elkaar. Om in de lijn van het Lucasevangelie te blijven: de economie. Het goddelijke geldt dat 24/7 ronddraait. En als je niet mee kunt komen, word je een verschoppeling in de wijngaard.

Mag de kerk en ons geloofsleven nog een plek zijn waar wèl plek is voor de Zoon? En als het niet is voor zijn veronderstelde betekenis van zonde en verlossing, en als Hij als 'moreel voorbeeld' ons weer te weinig is, dat er plek is voor de Zoon in Wie de Vader ons zo nabij komt? Mag de kerk, juist in de veertigdagen, tijd van vasten en volgende week in de Stille Week tijd van waken, nog de plek zijn waar dat vasten wat betekent? En niet, zoals Jesaja al zegt, dat wij met de mond belijden het vasten te houden, maar ondertussen gewoon handeldrijven: met ons dagelijkse bestaan bezig zijn? Mag het vasten zijn (Jesaja!): niet je hoofd buigen als een riet, maar misdadige ketenen losmaken en de banden van het juk ontbinden? Voor onszelf? Voor anderen? Het juk van de economie, van de verslaving, van wat ons bezighoudt en afhoudt van God en zijn Zoon? En als dat dan het vasten is, mag het waken dan betekenen dat wij niet stiekem ook de profeten eruit bonjournen en de Zoon de nek omdraaien, zonder dat we er erg in hebben? Stilzwijgend doodzwijgen? Omdat we niet weten wat we met Hem aan moeten, vooral straks in de Stille Week? Maar dat we ervoor waken dat Hij het middelpunt van ons geloof blijft? Niet door het te *weten*, maar door ons oor bij Hem te luister te leggen, ook straks in de Stille Week?

Ja, in de kerk is het ook zo makkelijk om, voordat je er erg in hebt, uit het oog te verliezen waar het over gaat. Dat we het in de liturgie een uurtje naar onze zin hebben. Dat we zitten te consumeren: woorden en muziek. En als die ons niet bevallen, of een filmpje op het scherm, dat we daar dan meteen een mening over hebben. Maar dat niet meer God een inbreuk is op ons *feel good* moment. Dat we hier niet meer komen om met Hem geconfronteerd te worden. Dat het niet mag schuren, dat geloof, die liturgie.

Een tijdje geleden liet ik muziek horen in de viering. Veel reacties kreeg ik daarop van mensen die die muziek toch zeker niet mooi vonden. Ik liet het ook niet horen om een genoeglijk moment in de dienst te hebben, ik liet het horen omdat die muziek een historisch document was van hoop toen de duisternis van Hitler over Europa viel. – Helemaal los van of *ik* het nu mooi vond.

Ik ken kleine gemeentes, die het moeilijk vinden om samen te werken met andere kerken – ik heb er gewerkt (*no offence!*) – omdat 'we onze eigenheid willen behouden'. En 'eigenheid' betekende niet zelden eigen regels en vooral ingesleten gewoonten, waardoor er eigenlijk geen plek was voor anderen, hoe we ook in onze beleidsplannen beleden dat we een open, brede en kleurrijke kerk willen zijn. Heeft dat met geloof te maken?

"Dat nooit!", riepen de omstanders bij Jezus – ze meenden zelfs te weten hoe God denkt! "Wij doen het wel op onze manier" of "dat past niet bij ons" is de dood in de pot. De kek is niet bedoeld om het elkaar naar de zin te maken, of om een clubje getrouwen te worden. Het initiatief voor ons leven, voor ons geloof, voor de wijngaard – de wereld – waarin wij leven lag niet bij ons. Het is niet ons eigendom. 'Wij leven en sterven voor God onze Heer, aan Hem behoren wij toe', belijden we iedere zondag als wij gestorvenen gedenken. Het initiatief van ons bestaan ligt bij God. En in zijn Zoon kwam Hij ons rakelings nabij. Dat wij als kerk niet, zoals de dwaas bij Nietzsche zegt, alleen maar graf en gedenkteken van God zijn, waar we nog iets in stand houden wat feitelijk al dood is. Maar dat wij, net als die dwaas, op klaarlichte dag *onze* lantaarn blijven aansteken:

Paaskaars, [Jesaja 58, 10b: dan zal je licht in het donker schijnen, je duisternis wordt als het licht van het middaguur.]; teken dat de Zoon nabij is en dat wij Hem toelaten in de wijngaard. Dat zijn licht in onze gelovige harten mag schijnen.

In de naam van de Vader, de Zoon en de Heilige Geest. Amen.

lied 767

Deze preek is gepubliceerd op <http://pgenschede.nl/preken>

Gelieve deze preek alleen voor persoonlijk gebruik aan te wenden, en niet zonder overleg met de auteur voor verdere publicatie of verkondigingsdoeleinden te gebruiken.